

การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

วิภาพร ทุมโนน้อย พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลพยุหะภูมิพิสัย

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม P-A-R โดยมีระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ ตุลาคม 2563 - กันยายน 2564 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ป่วยวัณโรคที่ขึ้นทะเบียนรักษาที่คลินิกวัณโรค โรงพยาบาลพยุหะภูมิพิสัย ในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 - 30 กันยายน 2564 จำนวน 116 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ แบบรายงาน TB07 TB07/1 TB08 TB-03 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม และประยุกต์ใช้ PAR มาใช้ในการดำเนินการดังนี้ ระยะที่1 การค้นหาปัญหา (Evidence triggered phase) จากการจัดประชุมคณะกรรมการวัณโรคในระดับอำเภอเพื่อศึกษาสภาพปัญหา ระยะที่ 2 กระบวนการพัฒนาการดูแลผู้ป่วย (Evidence supported phase) ตามแนวทาง PAR 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) Plan คือการวางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและผู้ป่วยเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทาง 2) Action คือการปฏิบัติตามแผนการวิเคราะห์ข้อมูลที่วางไว้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและผู้ป่วยเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทาง3) Observation คือการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ สังเกต หรือสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ผล เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน4)Reflection คือการสะท้อนผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ หรือสังเกตหรือสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางปฏิบัติงาน ระยะที่3 การพัฒนาแนวปฏิบัติและปรับปรุงแก้ไข (Evidence observed phase) ระยะที่4 การนำแนวปฏิบัติไปใช้ในการดูแลผู้ป่วย (Evidence based phase)

ผลการศึกษา ผลการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโควิด19 มีการพัฒนาจัดทำมาตรฐานการดำเนินงาน ดังนี้ 1) กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่ทีมสหวิชาชีพในการดูแลรักษาผู้ป่วยวัณโรค 2) จัดทำมาตรฐานการคัดกรองกลุ่มเสี่ยงวัณโรคในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด19 โดยการให้บริการรักษาแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) 3) จัดทำแนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยให้ผู้ป่วย เป็นศูนย์กลาง (Patient Centred Care) 4) จัดทำแนวทางการบริหารจัดการผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อโควิด19 ระหว่างการรักษาวัณโรคใน ด้านผลการรักษาเมื่อสิ้นสุดการรักษาพบว่า อัตราการรักษาวัณโรคสำเร็จ Success rate ร้อยละ 91.24 ซึ่งสูงกว่าอัตราการรักษาวัณโรคสำเร็จก่อนพัฒนารูปแบบใหม่

การดูแลผู้ป่วยวัณโรคนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมสิ่งสำคัญที่ผู้ป่วยและญาติต้องทราบเมื่อเริ่มต้นการรักษา รวมถึงการอาการผิดปกติที่ต้องรีบมาพบแพทย์และการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อสู่บุคคลอื่น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานต้องตระหนักพร้อมกับแนวทางการดูแลที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ชื่อเรื่อง : การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
ผู้วิจัย : วิภาพร ทุมโนน้อย พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลพยุหะภูมิพิสัย

สรุปสาระสำคัญ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) เป็นโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจที่เกิดจากเชื้อไวรัสที่ชื่อว่า Severe acute respiratory syndrome coronavirus2 (SARS-CoV-2) ซึ่งแพร่กระจายในหลายประเทศทั่วโลก ส่งผลให้เกิดผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตเป็นจำนวน องค์การอนามัยโลกจึงประกาศให้การระบาดของโรคดังกล่าวเป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ และรัฐบาลไทยได้ประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดออกคำสั่งเพื่อควบคุม กำกับสถานการณ์การระบาดภายในจังหวัด ซึ่งมาตรการต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกคน รวมถึงผู้ป่วยวัณโรคที่จำเป็นต้องมาได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มเสี่ยงต่อการป่วยเป็นวัณโรคที่จำเป็นต้องเข้าถึงการตรวจวินิจฉัยอย่างทันทั่วถึง ดังนั้นเพื่อลดอัตราการขาดยาของผู้ป่วยวัณโรค ลดอัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพิ่มประสิทธิภาพการคัดกรองผู้ป่วยวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการผู้ป่วยวัณโรคให้ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอำเภอพยุหะภูมิพิสัยขึ้น

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
ระเบียบวิธีวิจัย การศึกษาครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research (PAR) โดยมีระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ ตุลาคม 2563 - กันยายน 2564 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ป่วยวัณโรคที่ขึ้นทะเบียนรักษาที่คลินิกวัณโรค โรงพยาบาลพยุหะภูมิพิสัย ในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 - 30 กันยายน 2564 จำนวน 116 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบรายงาน TB07 TB07/1 TB08 TB-03 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group)

ระยะที่1 การค้นหาปัญหา (Evidence triggered phase) จากการจัดประชุมคณะกรรมการวัณโรคในระดับอำเภอเพื่อศึกษาสภาพปัญหา

ระยะที่ 2 กระบวนการพัฒนาการดูแลผู้ป่วย (Evidence supported phase) ได้ประยุกต์ใช้ P-A-O-R มาใช้ ตามขั้นตอนดังนี้ 1) Plan คือการวางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและผู้ป่วยเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทาง 2) Action คือการปฏิบัติตามแผนการวิเคราะห์ข้อมูลที่วางไว้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและผู้ป่วยเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน 3) Observation คือการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ สังเกต หรือสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ผล เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน

4)Reflection คือการสะท้อนผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจหรือสังเกตหรือสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางปฏิบัติงาน

ระยะที่3 การพัฒนาแนวปฏิบัติและปรับปรุงแก้ไข (Evidence observed phase)

ระยะที่4 การนำแนวปฏิบัติไปใช้ในการดูแลผู้ป่วย (Evidence based phase)

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโควิด19 มีการพัฒนาจัดทำมาตรฐานการดำเนินงาน ดังนี้ 1) กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่ทีมสหวิชาชีพในการดูแลรักษาผู้ป่วยวัณโรค 2) จัดทำมาตรฐานการคัดกรองกลุ่มเสี่ยงวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด19 โดยการให้บริการรักษาแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) 3) จัดทำแนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยให้ผู้ป่วย เป็นศูนย์กลาง (Patient Centred Care) 4) จัดทำแนวทางการบริหารจัดการผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อโควิด19 ระหว่างการรักษาวัณโรคใน

ส่วนที่ 2 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านการรักษา ระหว่างก่อนและหลังการพัฒนา รูปแบบการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตารางที่1 เปรียบเทียบผลการรักษาเมื่อสิ้นสุดการรักษาของผู้ป่วยวัณโรค ปี 2563 ก่อนการพัฒนา กับปี 2564 หลังการพัฒนา

ผลการรักษา	ปี 2563	ปี 2564
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา
อัตราการรักษาสำเร็จ (Success rate)	83.33	91.24
อัตราการขาดยา (Default rate)	2.67	0
อัตราการตาย	8.82	8.76

อภิปรายผล ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของประชาชนทุกคน รวมถึงการดูแลรักษาผู้ป่วยวัณโรคก็เช่นกัน ซึ่งผู้ป่วยวัณ โรคที่จำเป็นต้องมารับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มเสี่ยงต่อการป่วยเป็นวัณโรคที่ จำเป็นต้องเข้าถึงการตรวจวินิจฉัยอย่างทันท่วงที ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยวัณ โรคทำให้เกิดรูปแบบมิติใหม่ของการจัดบริการผู้ป่วยในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งในระดับโรงพยาบาลและชุมชน

ข้อเสนอแนะ การดูแลผู้ป่วยวัณโรคนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ ให้บริการและผู้รับบริการ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมสิ่งสำคัญที่ผู้ป่วยและญาติ ต้องทราบเมื่อเริ่มต้นการรักษา รวมถึงการอาการผิดปกติที่ต้องรีบมาพบแพทย์และการ ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อสู่บุคคลอื่น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานต้องตระหนักพร้อม กับแนวทางการดูแลที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ปราชญ์ บุณยวงศ์วิโรจน์. สถานการณ์โรคของประเทศไทยและแนวทางการแก้ไข. วารสาร

สมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย 2554; 1(3): 232-235.

สำนักโรค ควบคุมโรค. หลักสูตรแนวทางการดำเนินงานควบคุมโรคแห่งชาติ

สำหรับเจ้าหน้าที่คลินิกโรคและผู้ประสานงานโรคโรงพยาบาล

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข; 2563.

กองโรค ควบคุมโรค.แนวทางการดำเนินงานโรคในสถานการณ์การระบาดของโรค

ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019.กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข; 2563